

ENW'R PWYLLGOR CRAFFU	Pwyllgor Craffu Cymunedau
DYDDIAD Y CYFARFOD	23 Medi 2021
TEITL	Newid Hinsawdd - Strategaeth Llifogydd Lleol
AWDUR	Emlyn Jones
AELOD CABINET	Y Cyng. Catrin Wager
PWRPAS	Diweddariad ar: Gweithredu ar Risgiau Llifogydd Mewndirol a Risgiau Llifogydd Arfordirol

1. CEFNDIR

Rydym oll yn ymwybodol bod newid yn yr hinsawdd yn cael effaith ar risgiau llifogydd mewndirol ac arfordirol.

2. DIWEDDARIAD

Mae angen i ni fel Cyngor Iunio Strategaeth Llifogydd Lleol erbyn Hydref 2022. Mae'r gwaith yma wedi ei ddyrannu fel risgiau llifogydd mewndirol ac arfordirol . Mae'r gwaith yma yn rhan o gynllun newid hinsawdd y Cyngor.

2.1 Gweithredu ar Risgiau Llifogydd Mewndirol

Mae'r adran yn llunio cynlluniau i leihau risg ac effaith llifogydd ar drigolion Gwynedd drwy ddilyn y drefn fel sydd wedi amlinellu isod.

- Mae Gwynedd wedi ei rannu yn 15 dalgylch afonol.
- Mae posib blaenoriaethu'r rhain yn ôl risg damcaniaethol o wybodaeth mapiau Cyfoeth Naturiol Cymru, gan hefyd gymryd i ystyriaeth yr wybodaeth mae'r adran yn ei gasglu ar ôl pob digwyddiad o lifogydd mewn tai yng Ngwynedd. (Mae casglu'r wybodaeth yma yn rôl statudol o dan yr Adran 19 Deddf Rheoli Llifogydd a Dŵr 2010 - fe'i gelwir yn adroddiadau Adran 19).
- Ar sail y blaenoriaethau hyn felly, mae'r adran yn llunio cynlluniau dalgylchol, sy'n aml yn cynnwys sawl cynllun bach a mawr ar hyd a lled y dalgylch. Mae hyn yn newid sylfaenol i'r ffordd roedd cynlluniau llifogydd yn cael eu llunio yn y gorffennol gyda phrosiectau llawer mwy lleol yn cael eu datblygu. Yn aml iawn, byddai cynlluniau o'r fath yn pasio problemau a risg ymhellach i lawr y dalgylch ac yn cyfrannu at broblemau mewn lleoliadau eraill a'r nod yw lleihau hyn drwy ymgorffori'r cynlluniau yma mewn i rai dalgylchol ehangach sy'n fwy cynaliadwy.

- Yn ychwanegol, mae'r adran yn ceisio manteisio ar gyfleoedd i ychwanegu at werth y cynlluniau hyn drwy ymgorffori elfennau ychwanegol (er nad yw'r elfennau hyn yn lleihau risgiau llifogydd yn uniongyrchol). Gall enghreifftiau o elfennau o'r math gynnwys megis llwybrau cymunedol, cynyddu bioamrywiaeth neu ail wyrddio ardaloedd. Byddwn yn gwneud hyn drwy gydweithio'n drawsadrannol a chynnwys cynrychiolaeth o'r cymunedau i fod yn rhan o'r prosiectau o'r dechrau.
- Caiff y cynlluniau dalgylchol hyn eu datblygu wedyn fel rhan o raglen waith yr Adran ac yn unol â gofynion Llywodraeth Cymru.

2.2 Gweithredu ar Risgiau Llifogydd Arfordirol

Mae gan Wynedd yr arfordir mwyaf yng Nghymru ac oherwydd natur ein tirwedd mae canran uchel o'n cymunedau, a'r isadeiledd sydd yn eu gwasanaethu nhw, ar yr arfordir. Yn naturiol, mae risgiau yn codi yn sgil codiad yn lefelau môr yn arwain at stormydd mwy dwys, sy'n digwydd mwy aml ac sy'n cael gwaeth effaith ar ein cymunedau. Mae'r cyfrifoldeb am risgiau arfordirol yn ddryslud gan fod gan Gyfoeth Naturiol Cymru (CNC) ac Awdurdodau Lleol rôl i'w chwarae ac mae gennym fel Cyngor tua 20km o asedau arfordirol sydd yn amddiffyn ein trigolion o'r môr. Isod, amlinellir y modd y byddai'r adran yn dymuno symud ymlaen:

- Blaenoriaethu ein harfordir ar sail risg, casglu gwybodaeth ar raglenni gwaith rhan ddeiliaid eraill gan gynnwys CNC cawn yna grynhoi cynlluniau sydd yn berthnasol i risgiau llifogydd yng Ngwynedd. Bydd modd wedyn blaenoriaethu'r cymunedau sy'n weddill (lle nad oes rhaglenni gwaith mewn lle ar eu cyfer) i greu cynlluniau gweithredu penodol i'r ardaloedd yma hefyd.
- Datblygu dull o flaenoriaethu ein harfordir a gwneud hynny gan gynnwys CNC a Chanolfan Monitro Arfordirol Cymru. Bydd angen ystyried beth yw'r polisi (gan gynnwys unrhyw newidiadau) o fewn y Cynllun Rheoli Traethlin hefyd wrth wneud hyn.
- Wrth reswm, mae ymgysylltiad cymunedol yn allweddol fel rhan o'r gwaith yma, nid yn unig i drosglwyddo gwybodaeth am leoliadau ble mae cynlluniau ar waith ond hefyd i leoliadau sydd ddim yn mynd i allu elwa o gynlluniau traddodiadol i atal llifogydd neu erydiad arfordirol. Mae angen arbenigwyr mewn cyfathrebu i gydweithio gyda phobl dechnegol. Yn aml, mae'r ardaloedd yma â phwysigrwydd o ran isadeiledd sy'n cysylltu cymunedau (lonydd a rheilffyrdd), amaeth, twristiaeth yn ogystal â gwerth amgylcheddol a hanesyddol, ond nad ydynt yn ffitio modelau ariannu'r Llywodraeth oherwydd nad ydynt yn ardaloedd poblog â lot o eiddo. Bydd angen cynlluniau tra gwahanol i ddelio â'r ardaloedd hyn. Rydym yn deall fod angen i unrhyw ymgysylltiad fod yn sensitif ac wedi'i gynllunio'n llawn, gan sicrhau fod swyddogion profiadol yn ymgymryd ag o.
- Er mwyn treialu'r math o gynllun all ddatblygu mewn ardaloedd o'r math yma, mae cynllun peilot eisoes wedi'i sefydlu gennym ac wedi'i ariannu'n barod gan Lywodraeth Cymru. Y bwriad yw ymgysylltu gyda'n rhan ddeiliaid yn yr ardal yma er

mwyn ystyried rolau bob partner a'r ffordd ymlaen. Ni fydd hyn yn cynnwys ymgysylltu â chymunedau ar y pwynt yma ond gobeithir datblygu hynny yn nes ymlaen. Gobeithir cychwyn ar y gwaith yma ar ôl i'r gwaith o adolygu'r Cynllun Rheoli Traethlin gael ei gwblhau ym mis Tachwedd 2021.